

Козут Ірина Валеріївна, курсантка навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ *Лов'як О. О.*

НОВЕЛИ РЕЄСТРАЦІЇ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН

З метою апробації європейських стандартів у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, спрямованих на створення сприятливих умов для отримання фізичними особами адміністративних послуг у зазначеній сфері, та забезпечення реалізації гарантованого державою права на шлюб, зокрема для учасників антитерористичної операції та внутрішньо переміщених осіб, погодитися з пропозицією Міністерства юстиції стосовно запровадження реалізації пілотного проекту щодо державної реєстрації шлюбу в скорочені строки за обраним заявниками місцем (далі – пілотний проект) у м. Києві, Львові, Одесі, Херсоні, Маріуполі, Сєвєродонецьку, Вінниці, Дніпрі, Луцьку, Миколаєві, Кам'янець-Подільському, Рівному, Житомирі, Харкові, Ужгороді, Чернівцях, Івано-Франківську, Сумах, Тернополі та Чернігові [1; 2].

Наведений пілотний проект передбачає можливість проведення державної реєстрації шлюбу в місці та в строк, визначений заявниками, у тому числі в день подання відповідної заяви. На нашу думку, безперечними позитивними сторонами цього проекту є можливість подання документів для реєстрації актів цивільного стану в електронній формі та реєстрація за принципом екстериторіальності: заяви можуть бути подані до будь-якого уповноваженого органу за вибором заявників.

Однак дискусійною залишається проблематика прискореної процедури укладення та розірвання шлюбу, а також внесення запису про батька дитини, народженої у матері, яка не перебуває у шлюбі.

Щоправда, варто пояснити: хоча у ЗМІ значний резонанс викликають положення, які дають можливість зареєструвати

шлюб та розірвати шлюб за одну добу, цей строк не є імперативним. Згаданий проект залишає право на реєстрацію шлюбу чи його розірвання не тільки в день подання відповідної заяви, а й у будь-який інший робочий день.

Звичайно, можливість реєстрації шлюбу за один день сприятиме кращому захисту прав та інтересів жителів тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб. Але виникає питання: чи відповідає у загальнодержавному контексті право зареєструвати шлюб у прискореному порядку виконанню державою своїх основних функцій згідно із ст. 27 СК – забезпеченню стабільності відносин між чоловіком та жінкою, охороні прав та інтересів подружжя, їхніх дітей, а також забезпеченню інтересів держави та суспільства? [3].

Реєстрація шлюбу за одну добу явно порушує право наречених (осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу) на взаємну обізнаність щодо стану здоров'я. Так, ст. 30 СК (яка не підлягає зміні відповідно до проекту) передбачено обов'язок молодят повідомляти один одного про стан здоров'я. Держава у свою чергу забезпечує створення таких умов для їхнього медичного обстеження. Порядок такого обстеження затверджений Постановою КМУ від 16.11.2002 №1740. У ньому визначено, що орган державної реєстрації актів цивільного стану під час прийому заяви про реєстрацію шлюбу інформує наречених про можливість медичного обстеження та за їх бажанням видає направлення за зразком, затвердженим МОЗ. Лікувально-профілактичні заклади зобов'язані провести медичне обстеження молодят протягом 20 днів після їх звернення до цих закладів. Згідно із ч. 5 ст. 30 СК приховування відомостей про стан здоров'я одним з наречених, наслідком чого може стати порушення фізичного або психічного здоров'я іншого нареченого чи їхніх нащадків, може бути підставою для визнання шлюбу недійсним.

Виходимо з такого: навіть якщо у XXI ст. установлення одностороннього строку є надмірним і таким, що не відповідає сучасним викликам, рішення про укладення шлюбу має бути виваженим, обміркованим і перевіреном принаймні коротким проміжком часу, наприклад 10 днями, щоб уникнути впливу емоцій або інших швидкоплинних чинників, а також переконатися у відсутності перешкод.

Ідея реєстрації шлюбів за одну добу полягає у наступному: це право, яке повинно надаватися людям, які хочуть і потребують цього. Так, раніше за прискореною процедурою реєструвалось до 40 % шлюбів в нашій країні. Кодексом була передбачена можливість прискореної реєстрації з поважних причин. Наприклад, люди в таких випадках купували довідки про вагітність. Тому навіщо давати хабарі, якщо можна зареєструватись офіційно. Що стосується розірвання шлюбу, то проєкт також передбачає суттєві зміни, зокрема, відсутній будь-який строк для примирення подружжя за спільною заявою. Якщо раніше розірвання шлюбу державним органом РАЦС можливе було лише для подружжя, яке не має дітей (ст. 106 СК), [4, с. 9–17; 5, с. 23–30] то нині пропонується, щоб шлюб можна було розірвати за спільною заявою подружжя не в суді (як було раніше за наявності неповнолітніх дітей), а в РАЦС «незалежно від наявності у подружжя дітей, спору щодо їх утримання, місця проживання дітей, участі у забезпеченні створення умов їх життя тим з батьків, хто буде проживати окремо, умов здійснення ним права на особисте виховання дітей, а також наявності між подружжям майнового спору».

Проєкт передбачає прискорені строки: «Шлюб розривається в день подання такої заяви або в інший робочий день органу державної реєстрації актів цивільного стану, обраний подружжям, якщо вона не була відкликана». З необхідністю скорочення строків для розірвання шлюбу можна певною мірою погодитись, якщо мова йде про подружжя, яке не має дітей. Послугою щодо спрощення реєстрації шлюбу в регіонах вже скористалося більш ніж три тисячі пар. Поширення цього пілотного проєкту на територію інших регіонів України надасть змогу максимально наблизити цю адмінпослугу до населення, створивши при цьому максимально зручні умови для реалізації громадянами права на шлюб. Спрощена процедура державної реєстрації шлюбу дозволить оцінити доцільність внесення відповідних змін у сфері державної реєстрації актів цивільного стану.

Список використаних джерел

1. Про запровадження реалізації пілотного проєкту щодо державної реєстрації. Розпорядження Кабінету Міністрів України

від 13 липня 2016 року № 502-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua> – з екрану.

2. Про реалізацію пілотного проекту щодо державної реєстрації шлюбу: Наказ Міністерства юстиції України від 22.07.2016 № 2247/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua – з екрану.

3. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2002, № 21-22, ст. 135.

4. Лов'як О.О. Правовий погляд на єдиний державний реєстр та портал електронних сервісів // Цивільно-правове законодавство України: недоліки, проблеми систематизації та перспективи розвитку: матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 квітня 2016 р.) / відп. ред.: Ж.І. Адріанова, С.В. Губарев, О.О. Лов'як, М.І. Кагадій – Дніпропетровськ: Середняк Т.К., 2016 – С. 9–17.

5. Лов'як О.О. Правові питання удосконалення державної реєстрації актів цивільного стану в Україні / О.О. Лов'як // Юридична наука, 2012. – №1. – С. 23–30.